

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

פסחים כ"ב עמוד א'

בגמ', ור"מ אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה.

א]. ובגליון הש"ס הקשה הגרע"א צ"ל: תמוה לי דמה קאמר כאן ר"מ דכיון דחולין שנשחטו בעזרה אין להם לאו מפורש לאכילה, אף על פי דכבר ידעינן איסור אכילתן מדרשא דש"ס קידושין נ"ז ע"ב ברחוק מקום אתה זובח ואוכל ואין אתה זובח ואוכל בקירוב מקום, וקשה דנילף מלא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך וממילא משמע גם הנאה כמפורש בחולין קי"ד ע"ב, וכן הקשה לר' יהודה דלמה ס"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא דלפרש"י היינו איסור הנאתו לבד, כיון דידעינן איסור אכילתן א"כ ממילא נפק"ל איסור הנאה מלא תאכל כל תועבה, וצ"ע. וקושיא זו כבר הקשה הצ"ח (להלן כ"ג): ותיירץ זאת בב' דרכים עיי"ש.

ב]. וכתב הרש"ש (ד"ה רש"ש רש"י ד"ה ור"מ) ב' תירוצים: לכאורה יש לתרץ קושיית גליון הש"ס לפי המבואר (חולין קט"ו). דלא ילפינן מעשה שבת מלאת תאכל כל תועבה, משום דגלי רחמנא **היא קדש ואין מעשיה קדש**, וחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה כו' ילפינן להתיירא ק"ו משבת ע"ש ובתוד"ה חורש בסופו שביארו דלמה לא יחשב בשול דשבת תועבה בגופה כמו בישול בבשר בחלב, וכתבו משום דלא ניכר התועבה בגופה, משא"כ בב"ח דניכר התועבה בגופה, ולפי"ז גם חולין שנשחטו בעזרה לא ניכר התועבה בגופה דהא השחיטה עצמה כהוגן, ושפיר ילפינן ק"ו משבת דלא קאי עלה קרא דלא תאכל כל תועבה.

עוד תירץ הרש"ש, ע"פ המבואר **בשער המלך** (פ"ה מהל' מ"א) דדבר שלא נאסר אלא מכלל לאו הבא מכלל עשה, לא נכלל בלא תאכל כל תועבה, וחולין שנשחטו בעזרה הוא לאו הנלמד מעשה שלאכול חולין בריחוק מקום כמבואר לעיל.

ג]. הגר"ש וואזנר צ"ל (שו"ת שבט הלוי ח"ו סי' ק"ו) כתב דקושיית רע"א עדיין קיימת גם אחר תירוצו של הרש"ש, דמש"כ התוס' לחלק בין אם התועבה ניכר בגופה ובמילא חולין שנשחטו בעזרה נמי לא ניכר התועבה בגופה, היה כדי להסביר דברי רש"י שם, שכתב דב"ח נקרא תועבה גופא משא"כ שבת, אבל החת"ס בחי' שם הקשה דאת רש"י יש לבאר באופן אחר, דדווקא שבת לא מיקרי תועבה כיון דשבת האיסור על האדם העובד וכל מלאכת שבת מצד שביתת האדם, ולכן **בנעשה מאיליו מותר** (שבת י"ח.), משא"כ בשר וחלב דהאיסור על החפצא דהא גם בשבא ע"י קטן או עכו"ם ג"כ אסור (חולין קי"ד:), וא"כ המאכל גופה התועבה ולא כן בשבת, ולפי"ז חולין שנשחטו בעזרה דלשיטת רש"י כבר ידעינן איסור אכילה מקרוב מקום, ועי"ז כבר הנחנו יסוד דחולין שנשחטו בעזרה הם תועבה גופא דהא אסורים כבר באכילה, אלא דחסר הלאו לאיסור הנאה, וא"כ דומה לבשר בחלב וקושיית רע"א אכן צריכה לעיון.

גם על תירוצו השני של הרש"ש מהשעה"מ דדבר שלא נאסר אלא מכלל עשה לא נכלל בלא תאכל כל תועבה, מקשה השבט הלוי, דיסוד זה חידש השעה"מ (שם) כי הוקשה לו, מה מקשה הגמ' (קידושין נ"ז:): נימא דחולין שנשחטו בעזרה יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר, ועי"ז הקשה השעה"מ דמה פריך דיהא מותר, דמ"מ יאסור מכח לא תאכל כל תועבה, ועל זה תי' שפיר דילמא דווקא תועבה דלאו נקרא תועבה, ור"ל וא"כ אין סיבה לאסרו גם באכילה מכח איסור עשה הרובץ על מעשה השחיטה עצמה, אבל קושיית הגרע"א הלא היא לשיטת רש"י **דלפי מסקנת הגמ' ידעינן עכ"פ איסור אכילה**, ולא חסר רק הלאו **לאיסור הנאה**, וכיון שכבר אסור באכילה א"כ גילתה תורה שהיא תועבה באמת ונכלל בלאו **דלא תאכל כל תועבה**.

בגמ', הניחא למ"ד יש בגידין בנותן טעם אלא למ"ד אין בגידין בנותן טעם מאי איכא למימר וכו' ר' שמעון וכו'.

ד]. הרמב"ם (פ"ח ממאכ"א הי"ד) פסק דגיד הנשה **מותר בהנאה**, והכפ' משנה שם, הביא שכתב הרא"ש שחכמי לוי"ל הקשו על הרמב"ם מדברי הגמרא כאן דמבואר דלמאי דקיי"ל אין בגידין בנותן טעם גיד הנשה אסור בהנאה. ותיירץ הרא"ש, דדברי הגמרא הם לר' אבהו אבל אן קיי"ל כחזקיה.

אך הכס"מ שם, וכ"כ בחיבורו בית יוסף (יו"ד ס"ה) ובכסף משנה שם כתב דלהרא"ש יתורץ אך א"א לומר כן להרמב"ם, דפסק להדיא (שם הט"ו) כר' אבהו.

ולכך מתרץ הכס"מ עפי"ד הרמב"ן דדברי הגמרא כאן נאמרו רק לרווחא דמילתא, אבל באמת גם למ"ד אין בגידין בנותן טעם ואי אפשר לומר כשהותרה נבילה הותרה גידה מותר גיד הנשה בהנאה, וביארו האחרונים (עי' כרתי ופלתי יו"ד שם, ובשפת אמת כאן ובאור שמח הל' מאכ"א שם) דהטעם הוא כדאמרין לקמן (כג ע"ב) דיש ללמוד היתר הנאה בגיד הנשה מקל וחומר.

ובברוך טעם (שער הכולל דין א) ובחידושי רע"א (כאן), והקובץ שיעורים (אות ד') תירצו עפ"י מה שכתב הרמב"ם בספר המצות (ל"ת קפז) דהא דילפי' איסור הנאה מלא תאכלו הוא משום דהאיסור אכילה הוא ג"כ משום שנהנה, וא"כ ה"ה שאסור גם שאר הנאות רק התורה כתבה לא תאכלו משום שרוב ההנאות הם ע"י אכילה, ולפי"ז בגיד הנשה שאין בו טעם א"א לומר שהאיסור אכילה הוא מחמת שנהנה מזה, ועל כרחק דהאיסור אכילה אינה מחמת ההנאה, א"כ אי אפשר לומר שהאיסור אכילה כולל גם הנאה, ועל כן שפיר מותר בהנאה.

ה]. עוד הקשו באחרונים סתירת הרמב"ם גבי גיד הנשה, שפסק בפ"ח דמאכלות אסורות הלכה ה' דהאוכל מגיה"נ של בהמה וחי' טמאה פטור. לפי שאינו נוהג בטמאה אלא בבהמה שכולה מותרת ע"כ. ועל עצם אכילת חתיכה מבהמה טמאה פטור, כיון דאין בגידין בנו"ט. ומשום גיד פטור דדרשינן בחולין דמי שבשרו מותר יש בו איסור גיד, ומי שבשרו אסור אין בו איסור גיד. ובהלכה שאח"כ ה"ו פסק הרמב"ם דהאוכל גיה"נ של נבילה חייב **שתיים**. וזה צ"ב, דבשלמא משום גיד לוקה דרך בבהמה טמאה מיעטנו איסור גיד, ולא בנבילה עיין שם בגמ' בחולין החילוק. אבל אמאי חייב שתיים ג"כ משום גיד, הרי אין בגידין בנו"ט וצ"ע.

ביאורים ומילואים - על סדר הדף היומי

והכרתי ופלתי (סי' ס"ה ס"ק ב') כתב ליישב. דבאוכל גיה"נ של נבילה דחייב משום גיד, אף דלא חזי' לאכילה מ"מ התורה אחשבי' לאכילתו, א"כ אמרינן דהתורה אחשבי' לאכילתו ג"כ לענין נבילה. וכלשונו של הכר"פ שם: והאוכל גיד שהוא נבילה איך נאמר דלענין גיד הוא אכילה ולענין נבילה לא הוא אכילה, והוא שני הפכים בנושא אחד, לכך גם משום נבילה חייב, דהא אחשבי' התורה שיהי' קרוי אכילה לגבי גיד, ולכך גיד של טמאה פטור, דמשום גיד ליכא דבשרו אסור, וכיון דליכא משום גיד אף משום טמא פטור, דאין בנו"ט, ולא שייך רחמנא אחשבי' לגבי גיד שיהי' קרוי אכילה, דהתם אינו חייב משום גיד כלל וא"ש, עכ"ל הכר"פ. וע"ע בשעה"מ (הל' מאכ"א שם) שכתב כתירוץ זה, וציין לדברי רש"י בביצה כ"ז ע"ב גבי שריפת קדשים ביום טוב שהביא רש"י דין וגדר דאחשבי' עיי"ש בארוכה.

ו[. **השפת אמת** בסוגיין כתב דיש רמז לאסור גיד הנשה בהנאה, משום דהטעם דאסור לאכלו הוא משום כי נגע בכף ירך יעקב, וא"כ מטעם זה אין חילוק בין אכילה להנאה, וכתב דבאמת בזוהר הקדוש פרשת וישלח משמע דמהאי טעמא אסור ליהנות ממנו. גם **הב"י** ביו"ד שם הביא דבזוהר משמע לאיסור ולכן טוב ליזהר, אך בדרכי משה ובב"ח שם כתבו דאין ראייה מהזוהר, כי הזוהר הוא ר' שמעון ור' שמעון לשיטתו דס"ל דאסור בהנאה, עיי"ש שם.

פסחים כ"ב עמוד ב'

בגמ', רבי נתן אומר מנין שלא יושיט אדם כו' ואבר מן החי לבני נח ת"ל ולפני עור לא תתן מכשול, הא לכלבים שפיר דמי. [ז. **הצל"ח** בסוגיין הקשה לריש לקיש דס"ל ביומא (ע"ג ע"ב) חצי שיעור מותר מן התורה, מאי מקשה הגמרא, הא אצל גוי כתב הרמב"ם (פ"ט מהל' מלכים ה"ו) דחייב אפילו בחצי שיעור, דלא נתנה שיעורים לבני נח רק לישראל, ואם כן נימא דלעולם אבר מן החי אסור בהנאה אלא דכאן מיירי בחצי שיעור דלישראל שרי ולגוי אסור ולכן איכא לפני עור. ואין לומר דלא נאמרו דין שעורים רק לענין אכילה אבל לענין הנאה חייב בכל שהוא, זה אינו דכיון דילפינן איסור הנאה מלא יאכל, ואין אכילה אלא בבזית, א"כ ה"ה הנאה אינו חייב אלא בבזית. ותירץ הצ"ח דכיון דר' אבהו הוא מתלמידי ר' יוחנן, ידע הש"ס דס"ל כרבי' ר' יוחנן ביומא (שם) דחצי שיעור **אסור** מה"ת, וא"כ אם אבר מן החי אסור בהנאה אסור להושיט לגוי גם חצי שיעור כיון שאסור בהנאה. והגאון המהרש"ם (שו"ת ח"ז סי' קמ"ג) העיר דבירושלמי (תרומות פ"ו ה"א) מפורש דבאיסורי הנאה מודה ר"ל דח"ש **אסור** מה"ת, וצע"ג.

ח[. עו"ל, דהנה כבר הארכנו במק"א דיש לחקור מהו איסור לפני עור, האם פרט נוסף באותו איסור שיש לו כמה פרטי איסור ואף לפני עור הוא אחד מפרטי כל איסור בפני עצמו, א"כ כמו שכתבו הנימוקי יוסף (סנהדרין דף ח. מדפי הרי"ף) והר"ן (סנהדרין ע"ד:) גבי לפני עור בע"ז ג"ע וש"ד, שאין בזה יהרג ואל יעבור, דאין זה חלק מאיסור ע"ז ג"ע וש"ד אלא איסור כללי בכלליות התורה. אמנם, יש לדייק מדברי בעל המאור (שם), ששייך בלפני עור דין יהרג ואל יעבור [חוץ מג"ע באשה דהוי קרקע עולם וה"נ לגבי הלפ"ע הוי קרקע עולם], וע"כ הלפני עור הוא חלק מאותו האיסור בעצמו, וכאילו שלכל איסור יש פרט נוסף באותו איסור, שנקרא לפני עור וכו', (ועי' קובץ הערות סי' מ"ח אות ט' בהשמטות דביאר מחלוקת זו בהרחבה. ועי' עוד ברש"י סנהדרין ז' ע"א, דמשמע שאהרן היה צריך להניח להיהרג כמו חור ולא לעשות להם העגל והוי יהרג ואל יעבור בע"ז, ומתוס' שם משמע שהוא למעילותא). ובאמת שבענין זה אף נחלקו הרע"א והשפ"א בריש מסכת שבת (ג.), דהשפ"א מחדש שהעובר בלפני עור בחילול שבת, הוי מומר לכל התורה כולה כמחלל שבת בעצמו, והיינו שהוא פרט נוסף בדין מחלל שבת. ורע"א חולק בזה שם (ד"ה בבא דרישא), וכן בתוס' במשניות (בדיבור הראשון במסכת שבת ד"ה כתב התוס' יו"ט), עיי"ש.

והנפק"מ למי שאינו מחוייב באותו איסור כלל, לא יוכל לעבור עליו בלפני עור, וכמו שכתבו הפליתי (סי' כ"ז סק"ב) והגרש"ק (שו"ת אמונת שמואל סי' י"ד) דמי שאינו בר חיובא בעבירה מסוימת אין עליו לאו דלפני"ע כשהוא מכשיל בו אחרים, עיי"ש. והקשו על דבריהם, דאם לפני עור הוא איסור כללי, מה לו אם נותן המכשול אסור בעצמו באותו איסור, והלא גורם לזולתו לעבור איסור, אך להנ"ל פשוט, דכיון שאינו מחוייב בכל האיסור, אין לו אף את הפרט באיסור שהוא לפני עור שיש בכל איסור ואיסור. וחשבתי בס"ד לתלות פלוגתא זו, במחלוקת תוס' וריטב"א בבבא מציעא (י' ע"ב), דכתבו התוס' (ד"ה דאמר לישראל קדש לי אשה גרושה) וא"ת ואפי' אמר לכהן נמי וי"ל דכהן מקרי בר חיובא הואיל ואם מקדשה לעצמו חייב אבל ישראל אף על גב דעובר משום לפני עור לא תתן מכשול כשמקדשה לכהן כיון דאי מקדשה לעצמו לא מיחייב **לא מקרי בר חיובא**. והיינו שאף שעובר בלפני עור, אך כיון שאין שייכות בין הלפני עור למעשה השליחות, לכך לא הוי שליח לדבר עבירה וחל שליחותו.

אמנם הריטב"א לא ניחא לי' בת' התוס', והן על אתר, והן בקידושין (מ"ב:) חולק עליהם ומעמיד באופן שלא הוי הכא לפני עור, דהסוגיא אזיל בש"י רבא שלא מיחייב הכהן בגרושה רק לכשיבעול, או שהכהן יכול לקדש בעצמו והוי כחד עברי דנהרא. ומוכח מלשונם, שאילו הוי לפני עור אף שהישראל אינו מצווה על איסור זה, הוי מבטל השליחות דהוא שליח לדבר עבירה. וחזינן להדיא, דלריטב"א לפני עור הוא חלק מאותה עבירה בעצמה ואף הישראל מיקרי בר חיובא.

ועל הצד שהלפני עור גורם להנותן שהוא עובר באותו איסור, א"נ דמותר לישראל, לא שייך בהא לפני עור, וע"כ שאף הישראל אסור, ודו"ק.

הערות והארות יתקבלו בברכה ויבואו בדפים הבאים בשם אומרים בל"ג: rabinoviz@gmail.com